

למחאות, מחמאות או המחאות... תגובות, הערות ושאלות
soferyy@gmail.com

האמונה בביאת-המשיח וגדריה-ההלכתיים במשנת-הרמב"ם

רמב"ם הלכות מלכים ומלחמות פרק יא

[ג] ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, **אין הדבר כך**, שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעונות, כיון שנהרג נודע להם שאינו, **ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת.**

ועיקר הדברים ככה הן, שהתורה הזאת חוקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים, ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן,

[השמטת הצנזור: וכל המוסיף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצוות ממשוטן, הרי זה ודאי בדאי רשע ואפיקורוס:]

[השגת הראב"ד - אל יעלה על דעתך וכו' א"א: והלא בן כוזיבא היה אומר אנא הוא מלכא משיחא ושלחו חכמים לבדקו אי מורח ודאין או לא וכיון דלא עביד הכי קטלוהו]

כלומר, טענת הראב"ד שחכמים כן שאלו ממנו 'אות ומופת' שיהא 'מורח ודאין' [היינו, ש'מריח' ברוח קדשו לדון מי מהמתדיינים אומר אמת ומי משקר] - כי זה מהווה 'סימן זיהוי' להיותו 'משיח'.

ומה ייענה הרמב"ם על טיעונו?

לדעתו, יש להבדיל בין 'פלאיות-אישיות' של המלך המשיח [ובכללם רוח קדשו שבה היא 'מורח ודאין'] שהיא גם תביא למהפכה-חברתית' בכל האנושות כולה, לבין שינויים בחוקי הפיסיקה והטבע של היקום

אגרות הרמב"ם - אגרת תימן

אבל יעמד איש שלא נודע קודם הראותו והאותות והמופתים שיראו על ידו הן הן הראיות על אמיתת יחושו. שכן אמר הקב"ה כשספר לנו עניין זה. הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח... אבל המדה המיוחדת לו היא בשעה שיגלה יבהלו כל מלכי ארץ משמעו ויפחדו ותבהל מלכותם, ויתנכלו איך לעמוד כנגדו בחרב או בזולתה, כלומר שלא יוכלו לטעון ולערער עליו ולא יוכלו להכחישו, אלא יבהלו מן המופתים שיראו על ידו וישימו ידם לפיהם

הקדמות הרמב"ם - הקדמת הרמב"ם לפרק חלק
אמנם ימות המשיח הוא זמן שתשוב המלכות לישראל ויחזרו לארץ ישראל, ויהי אותו
המלך גדול מאד ובית מלכותו בציון יגדל שמו וזכרו יהיה מלא הגוים יותר מן המלך
שלמה, וישלימו אתו כל האומות ויעבדוהו כל הארצות **לצדקו הגדול ולנפלאות**
שיהא על ידו, וכל מי שיקום עליו יאבדהו השם יתעלה וימסור אותו בידו, וכל פסוקי
המקרא מעידין על הצלחתו והצלחתנו עמו,

ולא ישתנה במציאות שום דבר ממה שהוא עתה אלא שהמלכות תחזור לישראל,
וזהו לשון החכמים (ברכות לד.) אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות...

ומאחר ונשללה ה'מופתיות' מלהיות 'מאפיין-זיהוי' של המשיח - נשאלת השאלה: כיצד א"כ נזהנו?

(ד) ואם יעמוד מלך מבית דויד הוגה בתורה ועוסק במצות כדויד אביו, כפי תורה שבכתב
ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', **הרי זה בחזקת**
שהוא משיח,

אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה **משיח בודאי**,
ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה
לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד:

1. מוצאו 'מבית דוד'
2. הוגה בתורה ועוסק במצוות
3. יעמוד כ'מלך' בפועל
4. יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה
5. וילחום מלחמות השם

הרי זה 'בחזקת שהוא משיח' [תואר ראשון]

6. אם הצליח לסיים את המשימות 4-5
7. ובנה מקדש במקומו
8. וקבץ נדחי ישראל

הרי זה משיח בודאי [תואר שני]

9. ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד [?]

- היכן מתחיל 'משיח ההלכות'?
- מה בין 'חזקת משיח' ובין 'משיח בודאי'?
- ומה פשר המאפיין התשיעי?..

מאפייני-זהותו של המלך המשיח וארבעת שלבי-התגלותו על פי הרמב"ם

מס.	השלב	ביאורו	דרגתו	ההשלכות ההלכתיות
א.	מבית דוד	בכל דור ודור ישנו איש מזרע-דוד הראוי להיות משיח אם יזכה הדור	משיח שבדור	פומנציאל נשמתי חסר-הגדרה הלכתית
ב.	הוגה בתורה ועוסק במצוות	ממלא מקום-אביו דוד בחכמה וביראה	משיח שבדור	מתקשרים אליו כצדיק ונשיא-הדור

בשלב העדר הגדרות-אובייקטיביות עדיין יכול כל אחד לחשוב שרבו הוא "המשיח שבדור"

ג.	יעמוד מלך	מתחיל בהקמת מנגנון-שלטוני [בטרם יש לו "דין-מלך"]	הרי זה	העם משתדלין להעמיד המלוכה ביד היורש
ד.	ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה	מתחיל באכיפת חוקי-התורה ומגמתו להרים דת-האמת	בחזקת	ישראל ממנין סנהדרין המאשרים מלכותו על פי תורה
ה.	וילחום מלחמות ה'	מתחיל להוציא צבאו למלחמה נגד צרי-ישראל ועמלק	שחוא משיח	כל ישראל מתגייסים לשרת בצבאו ולהלחם ללא חשש

בשלב זה עדיין ייתכן ש"לא יצליח" וש"ייהרג בעוונות" ויתברר למפרע ש"אינו" (משיח כלל וכלל) כמו מקרה "בן כוזיבא"

ו.	עשה והצליח	סיים בהצלחה הכפייה והמלחמות והניח ה' לו מכל אויביו [כולל מחיית-עמלק]	הרי זה	הוסרו הפרעות לנגשת לבנין ביהמ"ק השלישי
ז.	ובנה מקדש במקומו	בהצליחו להתגבר על מניעות מדיניות וצבאיות ובגלותו כל הידע ההלכתי-נבואי הדרוש	משיח בוודאי	וחזרין הקרבנות
ח.	וקיבץ נדחי-ישראל	בהצליחו להוציא הנידחים והאובדים מארצות המצוקה והרווחה	כשר ושלם ככל שאר מלכי בית-דוד	ועושין שמייסין ויובלין

ורק מי שהשלים את השלב התשיעי והאחרון:

ט.	ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד	הצליח לחולל מהפכה-רוחנית בכל האנושות כולה	אזתו ששהבטיחה תורה עליו	ה מלך- המשיח [בה"א הידיעה] שלא שייך בו שום אי-הצלחה
----	--------------------------------------	---	-------------------------	---

השפטת הצנזור:

(ה) ואם לא הצליח עד כה או נהרג, בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה, והרי הוא ככל מלכי בית דוד השלמים והכשרים שמתו, ולא העמידו הקדוש ברוך הוא אלא לנסות בו רבים, שנאמר ומן המשכילים יכשלו לצרופה בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד:

מהשלב של "עשה והצליח" במשימות הראשונות
ייתכנו מעתה שני-אופנים שעלולים לקטוע את התהליך:

"אם לא הצליח עד כה"

כלומר, עד סיום קיבוץ הגלויות
"אי-הצלחה" מכל סיבה שהיא: חלה, נאסר, מת או נהרג

"או ש" (כן הצליח עד כה, אבל טרם הגיע ל"תקון העולם כולו", עד ש...) נהרג

**"בידוע שאינו אותו שהבטיחה תורה עליו,
והריחו כשאר מלכי בית דוד השלמים והכשרים שמתו"**

עיונים בדברי הרמב"ם:

1. מהי כוונת הרמב"ם 'עד כה'? עד איזה שלב?
2. מה גורלו של אותו ש'לא הצליח עד כה'? משיח שקר? או מלך כשר?
3. ולמאי נפקא מינא מהי הגדרתו - **'ב'אם נהרג'**?
4. האם הביטוי 'נהרג' הוא בדווקא? אבל אם רק 'מת' עדיין יתכן שיגאלנו? ...
5. מדוע מאריך בלשונו ולא קיצר: 'בידוע שאינו משיח'?
6. וכי יש 'משיח' אחר שהתורה לא עליו הבטיחה?

הבה נסכם

כמה שלבים ישנם לפי הרמב"ם בהתגלות המשיח?

המשך ההשקפה

(ו) אף ישוע הנצרי שדימה שיהיה משיח ונהרג בבית דין, כבר נתנבא בו דניאל, שנאמר ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו, וכי יש מכשול גדול מזה, שכל הנביאים דברו שמשיח גואל ישראל ומושיעם ומקבץ נדחיהם ומחזק מצוותן, וזה גרם לאבד ישראל בחרב ולפזר שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה':

(ז) אך מחשבות בורא עולם אין כוח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו, וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו **אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד**, שנאמר כי אז אהפוך אל אחד עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד:

(ח) כיצד כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה, אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נהוגות לדורות, ואלו אומרים דברים נסתרים יש בהן ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח וגילה נסתריהם **וכשיעמוד המלך המשיח באמת** ויצליח וירום וינשא, מיד הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם, ושנביאיהם ואבותיהם הטעום: